

„Момчето от Загоричане“ на незаслужено бързо забравеният литератор Цветан Минков „стана книгата на неговия живот“, с „голяма познавателна стойност“ според Яко Молхов, а и според действителната ѝ стойност, проверена от времето. Инерцията и заблудата на категоризирането я поставят сред детско-юношеските четива заради възрастта на героя — там Благоев е представен от 12- до 19-годишната си възраст. Написана с историческо приникновение и познаване на борбите за национално самоопределение и свобода, книгата поставя в центъра наред с образа на момчето и юношата и проблемите на националното израстване. По този начин тя най-добре изпълнява в благовознанието функциите си на търсач на изворите на личността. Големата идея на „Момчето от Загоричане“ е в това, че Благоев израства, възпитава се и се закалява от възрожденските борби под крилото на учителите си, личности от Възраждането — Георги Константинов—Динката и Петко Славейков. Така Благоев и неговата историческа роля са видени като продължение и осмисляне на крайните цели на националното освобождение, а образът му, очертан с типични героични черти, добива измеренията и на възплътител на най-ценните възрожденски идеали.

Въпреки някои успехи документалистиката остава длъжник на Благоев. Нейна повтаряща се грешка е излизането от историческите резултати на дейността към създаването на образа, вместо изходната ѝ точка да бъдат мотивите за действие, изграждането на личността и оттам — участието ѝ в историята. По този „обратен път“ може да се създаде летописната характеристика, но не и документалният образ. Немалка слабост е и отказът да се биографизира личността в целия ѝ път. При всичките ѝ сериозни идейни недостатъци биографията на Иван Клиничаров (издадена в 1926 г.) се оказва поучителен пример за авторска отговорност към жанра. Пример и за тъй или инак издължилите се, и за неиздължилите се, сред които навярно се намира чаканият Благоев биограф. Да не забравяме, че става дума за една от възловите фигури на нашата история, за човек—символ на своето дело, за личност-пример. Но за да живее сред нацията, са необходими и убедителните средства на ярко изградения документален и документално-художествен образ. В края на краищата докато само личности от ранга на Петко войвода ще възлудват нацията, а истинските ѝ духовни водачи ще превръщаме в канонизирани и непопулярни всетни?

УЧАСТИЕТО НА ДИМИТЪР БЛАГОВЕВ В БЪЛГАРСКОТО ОПЪЛЧЕНИЕ ПРЕЗ 1877 ГОДИНА

НИКОЛАЙ ИВАНОВ

Сведенията за младежките години и дейността през епохата на Възраждането на основоположника на Българската комунистическа партия Димитър Благоев са твърде оскъдни. Затова някои нови данни за участието на Димитър Благоев в редовете на Българското опълчение по време на руско-турската война през 1877—1878 г. ще представляват интерес за разкриване на революционните му добродетели и участието му в националноосвободителните борби. Тези нови факти ще бъдат източник за по-точното осветляване на някои моменти от биографията му за периода на Руско-турската война и престоя му в Търново.

Както е известно, за първи път Димитър Благоев лаконично споменава за участието си в опълчението по време на учението си в Русия. Този документ е кратката му биография, писана приблизително през май-юни 1881 г., за да му се разреши да бъде допуснат като частен ученик в една от гимназиите на Петербург. В биографията си той споменава: „През месец юли Ески-Заара стана жертва на събитията, аз избягах с русите в Търново като най-безопасно място. Но в Търново, увлечен от общото патриотично чувство, аз застанах в редовете на защитниците на отечеството. Но след като изстрадах достатъчно, след като изпитах тежкия войнишки живот, в 1878 г. се уволних и започнах да мисля да изпълня отдавнатия си проект: да замина в отдавна желаната и мечтана от мен Русия“¹.

¹ Д. Благоев. Съчинения. Т. XX. С., 1964, с. 481.

Това твърдение на Димитър Благоев предизвика нашия интерес към фондовете на Централния военен архив, които съхраняват документи от този период. След опожаряването на Стара Загора и временното отстъпление на руските войски от града Димитър Благоев отива в Търново и търси помощта на учителя си П. Р. Славейков, а няколко дни по-късно се записва като доброволец в една от опълченските дружини, разположена в Търново. В книгата със заповедите на Осма опълченска дружина е отбелязано, че на 6 август 1877 г. със заповед № 10 Димитър Благоев, заедно с други шестнадесет българи, е приет в състава на дружината. Зачислен е като редник в четвъртата рота и името му е предпоследно сред изброените доброволци: „Пристигналите на това число доброволци от българите, желаещи да постъпят на служба, нареждам да се зачислят в списъчното състояние на дружината и 4 рота по приложения списък да им се даде доволствие от 7 число на този месец.

Христо Панайотов	Петко Косов
Атанас Бошнаков	Драган Станчев
Григор Стоянов	Евтим Николов
Димитрий Георгиев	Константин Стоянов
Ангел Писарев	Косьо Попантов
Атанас Стоянов	Стоян Николов
Илия Хранков	Димитрий Благоев
Петко Стайков	Христо Генков. ²
Генко Венков	

На шести август дежурният по войскава част подпоручик Данилов приема десетки други български доброволци, които зачисляват в другите роты. От обяснителния текст към списъка на Осма дружина се изяснява, че няколко дни преди постъпването на Д. Благоев руското командване извършва кадрови промени и увеличава броя на българските дружини: „Заповеди по дружината започнали да се издават от 28 юли 1877 г. . . после, към 15 юли 1877 г., когато ротите се увеличили, те се преименували съответно на I, II, III, IV, V и VI дружина от сводната бригада, а по-после, към 15 август, са преименувани съответно на VII, VIII, IX, X, XI и XII дружини от Българското опълчение.³

До нас не са достигнали други сведения за престоя на редник Димитър Благоев в дружината. Като всички други опълченци, както се вижда от заповедите на командира на дружината, той е участвал във всекидневните занятия по тактика и стрелба, подготвял се е за участие в бойните действия. С настъпването на зимата той решава да се уволни и да замине за Русия, за да продължи учението си. Явно е, че тежката войнишка служба не му се е поправила, „след като изстрадах достатъчно“, както пише четири години по-късно в Петербург. След три месеца служба в редовете на опълчението той смята, че е изпълнил патриотичния си дълг, и решава да потегли за Русия. Уволнява се със заповед № 99 от 3 ноември 1877 г. на командира на дружината: „... доброволци от българите от 4 рота в командваната от мен дружина Димитрий Благоев, Иван Георгиев и Вичо Костов, при напускането взели със себе си следните вещи: двама от тях ботуши, шапки, ризи, а последният — ботуши, брич, шапка. . . нареждам да се изключат от състава на дружината и ротата, прекратявайки им продоволствието от 3 число на този месец⁴“.

От текста на заповедта за уволнението му се разбира, че отново е бил без средства, както когато някога е пристигнал с бежанците в Търново.

Справката в книгата за числения състав на Осма дружина установява, че Иван Георгиев⁵ и Вичо Костов⁶ са били приети като Д. Благоев за доброволци през месец август.

На 3 ноември 1877 г. Димитър Благоев тръгнал от Търново за Свищов. Известно е, че П. Р. Славейков го изпраща при свищовския учител Николай Павлович, който прави опити да подпомогне учението му в Русия. След няколко месеца Благоев представя препоръчителните писма от Н. Павлович пред Одеското настоятелство с молба да получи парична помощ, за да продължи образованието си.

² ЦВА — ф. 42-к, оп. I, а. е. 12, л. 11.

³ ЦВА-ф. 42-к, оп. I, а. е. 94, л. 1.

⁴ ЦВА-ф. 42-к, оп. I, а. е. 12, л. 71.

⁵ ЦВА-ф. 42-к, оп. I, а. е. 94, л. 14.

⁶ Пак там, л. 37.